

דף קלה.

עין משפט א.

אה"ע סימן קנב סעיף א

עיין לעיל דף קלד : עין משפט ג

עין משפט ב.ג.

אה"ע סימן קנז סעיף ח

ה ט. יצא קול שיש עדים שיודעים שיש לו אחים, והעדים במדינה אחרת, תמתין עד שיבואו עדים שאמרו וישאלו, ואפי' שהוא אמר בשעת מיתתו שאין לו אחים.

עין משפט ד.

הו"מ סימן רפ סעיף ד

ה.ה. ד. אם שמעון אמר לראובן שאין לוי זה אחי, ונטל לוי בחלק ראובן בירושה ע"פ הודאתו שהוא אחיו, ואח"כ מת לוי לא יירש ממנו שמעון כלום אלא ראובן לבדו יירש השתות עם שאר הנכסים שהשאיר לוי.^ב

וה"ה בכל היורשים שיודו מקצתם ביורשים אחרים, ומקצתם לא יודו.

עין משפט ה.

הו"מ סימן רפ סעיף ב

ב. יעקב שמת והניח שני בנים ראובן ושמעון ולא הוחזק לנו בעוד בן. וראובן אמר על לוי מהשוק שהוא אחיהם ושמעון אמר שאינו יודע הרי חולקים בירושת יעקב כך: ראובן הבכור לוקח מחצית הירושה שהרי מודה שהם שלושה אחים, שמעון נוטל שלישי, ולוי נוטל שישיית.^א מת לוי ואין לו בנים שיורשים, אחיו ראובן יורש אותו השתות^ד שירש מנכסי יעקב.

ב. רמב"ם פ"ד מנחלות הלכה ח' מגמ' ב"ב קל"ה שם.

ג. ממשנה ב"ב קל"ד ע"א וכדמפרש בגמ' בדף קל"ה ע"א. והשו"ע כתב הדין בבן פשוט וה"ה אם הוא בכור וכמ"ש.

ד. וכתב הרמ"א דזה דוקא כל זמן שהנכסים שלוי לקח הם בעין, או שאר נכסים הבאים מחמתן, אבל בלא ידוע חולק עם ראובן בשוה.

נפלו נכסים ללוי בירושה אחרי שמת לוי חולקים אותם ראובן ושמעון בשוה שהרי מודה ראובן לשמעון שהוא אחיהם.

ח"מ סימן עה סעיף ט

עין משפט ו.

ט יא. מנה לי בידך שהלויתך או הפקדתי אצלך והנתבע אומר איני יודע אם הלויתני או אם הפקדת בידי ה', ישבע היסת¹ שאינו יודע ופטור, ואם בא לצאת ידי שמים² ישלם, ואפי' אם טען תחילה טענת ברי אין לך בידי וכשחייבוהו לישבע טען איני יודע אם הלויתני נשבע היסת שאינו יודע³ ופטור.

ט יב. מנה לי בידך שהלויתך או הפקדתי אצלך והנתבע אומר יודע אני שהלויתני או הפקדת אצלי ואיני יודע אם החזרתי לך אם לאו חייב לשלם⁴, ואין התובע נשבע אפי' היסת⁵, אבל אם ירצה יחרים על כל מי שנוטל ממנו שלא כדין.

ה. בקמא קי"ח ע"א, וכרב נחמן ור"י שם. וה"ה אם טענו מנה לי בידך שגזלתני ש"ך ס"ק כ"ה.

ו. שם בפירוש רש"י ד"ה פטור, וכלישנא קמא דרב נחמן בשבועות מ'.

ז. מימרא דר' חייא בר אבא שם בקמא. כיון שחבירו תבעו בכרי, ולנתבע אינו ברי שאינו חייב לו, סמ"ע ס"ק כ"ב.

וכתב הריב"ש בסי' שצ"ב בשם הרמב"ן במציעא ה' ע"ב דאם תפס התובע בעדים מוצאים ממנו, שאין תפיסה מועילה במה שאין לו זכות אלא בבא לצאת י"ש. והש"ך בס"ק כ"ו כתב דה"ה אם תפס בלא עדים לא הוי תפיסה ע"ש, אך בנתיבות ס"ק י"ט כתב בשם האורים ס"ק כ"ג דאם תפס שלא בעדים אין מוצאים ממנו, דנאמן במיגו דלא היו דברים מעולם שחייב לו.

ח. ולא מקרי טוען וחוזר וטוען, כיון שגם בטענתו הראשונה היה נשבע ונפטר כל זמן שלא באו עדים, אבל לצאת י"ש פשיטא דחייב סמ"ע ס"ק כ"ד.

ט. כיון שחבירו תבעו בכרי וגם לנתבע ודאי שהיה חייב לו, והפרעון לו ספק, התובע נוטל בלא שבועה. סמ"ע ס"ק כ"ה. ועיין בנתיבות בחידושים ס"ק כ' דבמקום שלא היה לו לדעת אם פרעו כגון במסופק כמה היה שוה הפקדון, והחיסרון ידיעה לא נולד מכח פשיעת הבע"ד, אפי' טוען איני יודע אם פרעתך פטור. ואם פרע לחבירו ונמצא אח"כ המטבע מזוייפת, הוי כאיני יודע אם נתחייבתי לך כיון שכבר נפטר ממנו בתורת פרעון כ"כ הט"ז בסוף הסימן.

י. דאין נשבעים על טענת שמא. אורים ס"ק כ"ו.

* ואם חזר ואמר נזכרתי שפרעתוך נאמן בשבועה ^ב.

דף קלה:

עין משפט א.ב.

הו"מ סימן רפ סעיף ג.

ג. השביח אותו שתות שאצל לוי מאליו, ואח"כ מת לוי אם הענבים הגיעו להבצר הרי השבח הזה כנכסים שנפלו מאחרים ויחלקו בהם בשוה ^ל, ואם לא הגיעו להבצר ^מ הרי הם של ראובן לבדו.

עין משפט ג.ד.

הו"מ סימן רנ סעיף כה

כה לו. מי שמת ונמצאת שטר מתנה קשורה איתו, אע"פ שהיא בעדים וקנו מידו כדי ליפות כוחו, הרי זו אינה כלום שאני אומר כתבה ונמלך ^נ, אבל אם זיכה ^ס בה לאחד מן היורשים או שאינו מן היורשים, כל הדברים שבה קיימים ככל מתנת שכיב מרע.

עין משפט ה.

הו"מ סימן רנז סעיף ו

ו. מתנת בריא ^ע שכתוב בה מהיום ולאחר מיתה הרי היא כמתנת שכיב

ב. מרדכי פ"ק דכתובות סי' קל"ח, משערי רב אלפס שער י"ב, והטעם מאחר שלא הודה לו בתחילה שעדיין חייב לו. סמ"ע ס"ק כ"ו.

ל. שם ב"ב קל"ה ע"ב, והיינו שבח המגיע לכתפיים כלומר שעומד להסתלק מן הקרקע ולהנטל על הכתפיים, כ"כ הטור בשם הר"י הלוי.

מ. שם בעיא דרבא ועלתה בתיקו, ופסק הרמב"ם בתיקו זה כאילו נפשטה הבעיא, והטעם מפני שראובן ודאי ושמעון ספק. ה"ה בפ"ד מנחלות הלכה ז'.

נ. ממשנה ב"ב קל"ה ע"ב. וכתב ה"ה בפ"ט מזכיה הלכה כ"ד דוקא במתנת כל הנכסים, אבל במקצתן ודאי זכה המקבל כיון שיש בהם קנין אפי' שלא הגיע עדיין השטר לידו. וכ"כ הר"י מיגש, והכסף משנה כתב שהריב"ש בסי' קס"א הסכים לדברי ה"ה. והכריח זאת מדברי הרמב"ם בהלכה י"ח שסיים שאם הגיע השטר ליד המקבל או שקנו מיד הנותן קנה הכל. הרי שמדבר במתנת כל הנכסים, ע"ש.

ס. פירוש שמסר השטר לאחד מהם, אפי' למי שאינו יורש, מ"מ נתקיימה המתנה נגד כולם. סמ"ע ע"א.

ע. פירושו כשעשה קנין סודר על מתנתו כדין מתנת בריא, וקמ"ל דמהני אמירתו מהיום שאינו יכול לחזור בו, ואמירתו לאחר מיתה שאין המקבל אוכל פירות עד לאחר מיתה.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

מרע שאינה קונה אלא לאחר מיתה שאע"פ שקנה הגוף מהיום ואינו יכול לחזור בו, המקבל אינו אוכל פירות עד אחר המיתה.

* הכותב נכסיו לבנו והתנה לדור בהן כל ימי חייו ולהיות ניזון מהן, יכול לדור בהן עם אשתו **ז** יחד עם המשמשים הצריכים לו, וכן נוטל מזונות מהם כפי הנראה לבי"ד, אם אין לו ממקום אחר, ואם מכרו לצורך מזונות ובא לו ממון אחר אח"כ, אין צריך להחזיר מה שלקח **ז**.

עין משפט ו. חו"מ סימן רנ פעיף יח

יח **כח**. ציוה השכיב מרע שיתנו שטר למקבל המתנה ומת, אין כותבין ונותנים לו **ו**, דשמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה, אלא א"כ ייפה כוחו בכתיבה **ש** כגון שאמר תנו לפלוני "ואף כתבו לו". ואפי' כבר נכתב השטר מחיים בלא שייפה כוחו אין נותנים לו אותו אחר מיתה.

עין משפט ז. חו"מ סימן רנ פעיף יג

יג **כא**. שכיב מרע שכתב לאחד בין במקצת **ח** בין בכל וחזר וכתב לאחר,

פ. מברייאת ב"ב קל"ה ע"ב ובמציעא י"ט ע"א וכאביי שם ואינה כמתנת שכיב מרע שיכול לחזור בה עד שעת המיתה, אלא שדומה לה שאינו זוכה בפירות מהיום.

צ. ואפי' לא היתה לו אשה בשעה שהתנה כן, והוא מתשובת הרשב"א ח"ו סי' רי"ז. שלא עלה על דעתו להיות בלא אשה ובלא שמש, והוא יעשה כל מלאכתו בעצמו. ואפי' שאמר בלשונו שמשיר לעצמו, לא בא למעט אלא בניו הקטנים ושאר הנטפלים לו. סמ"ע ס"ק י"ב.

ובפעמוני זהב ציין מגוף תשובת הרשב"א דגם יכול להשאל או להשכיר לאחר. **ק**. וכמו שנפסק ביור"ד סי' רנ"ג בטור בעל הבית ההולך ממקום למקום ונגמרו לו המעות בדרך, ואין לו מה יאכל, מותר לו ליקח מהצדקה, וכשמגיע לביתו אין צריך להחזיר, שבשעה שלקח היה עני, והו"ל כעני שהעשיר שא"צ לשלם מה שלקח. סמ"ע ס"ק י"ג.

ר. ב"ב קל"ה ע"ב. והיינו בשטר קנין עצמו דהיינו שכתוב בו "שדי נתונה לך" בזה אפי' כבר נמסר בחיים לא קנה אם לא שייפה את כוחו, אבל בשטר צוואה כדרך שמצוה אל ביתו שאינו עומד אלא לראיה, אם הגיע ליד המקבל מחיים קנה בלי שייפה את כוחו, וכמבואר בסעיף י"ט.

ש. מרשב"ם ב"ב קל"ה ע"ב ד"ה שמא לא גמר.

ת. היינו שפירש שיהיה כמתנת שכיב מרע כמבואר בסעיף ט'. וכאן מקומה של הגה"ה. סמ"ע ס"ק מ'.

האחרון קנה א שיכול לחזור בו בין לעצמו בין לאחר עד יום מותו.
אפי' כתב וזיכה ב לראושן, וכתב וזיכה לאחרון, האחרון קנה ששכיב
מרע שזיכה עדיין מתנת שכיב מרע היא ג.

כב. שכיב מרע שזיכה לאחד וגם קנו מידו ד אין לאחר קנין כלום, ואינו
יכול לחזור בו לא לאחר ולא לעצמו בין שנתן הכל בין שנתן
מקצת ה.

עין משפט זז. חו"מ פימן רנ סעיף יח

עיין לעיל עין משפט ו

עין משפט טז. חו"מ פימן רנ סעיף כג

לד. הבריא שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת, אין נותנים י אפי' בייפה

א. ב"ב קמ"ח ע"ב וקנ"ב ע"ב, דייתיקי מבטלת דייתיקי.

אם יעקב נתן קרקע אחת לבנו ראובן במתנת בריא, ואחר זמן חילק נכסיו וציוה מחמת
מיתה ונתן אותה קרקע לשמעון, ובסוף הצואה כתב שמי שיערער על הצואה לא יטול
כלום בנכסיו ויהיה הכל לשאר בניו, ופסק הרשב"א בתשובה ח"ב סי' רצ"ג דשמעון לא
זכה בו כלום אחרי שזכה בו ראובן באותה קרקע ורק שראובן לא יכול לערער על שמעון
המחזיק בה כל ימי חייו של ראובן, ואחרי מיתת ראובן בניו של ראובן זוכין בקרקע זו
ומוציאין אותה מיד שמעון. נתיבות ס"ק כ"ו בחידושים.

ב. ואף דבזיכה אינו יכול לחזור בחוליו כמבואר בסי' קכ"ה סעיף ט'. שם שאני שציוה
לו מיד להוליכה לביתו, אבל כאן זיכה לו לשם קנין ולא ציוה ליתנו לו עד אחר מיתה
וע"כ חוזר גם בחוליו. סמ"ע ס"ק מ"א.

ג. מיהו אם כתב והגיעה המתנה ליד המקבל משמע בטור דמהני וכתב הרמ"א דצ"ע מה
מקורו. וכתב הסמ"ע בס"ק מ"ד דהיינו הגיעה לידו בציווי הנותן, ואז אינו יכול לחזור
בו בעודו בחוליו כמבואר בסי' קכ"ה סעיף ט' ונסתלקה תמיהת הרמ"א.

ד. מגמ' ב"ב קנ"ב ע"ב, שלחו מבי רב לשמואל וכתב ה"ה בפ"ט מזכיה הלכה ט"ז דהיכא
דאיכא תרתי גם זיכה וגם קנין אינו יכול לחזור אבל באחד או בזיכה או בקנין חוזר.
והוא שבקנין יפה את כוחו דאם לא כן אולי בקנין התכוון להקנות ואין קנין לאחר מיתה,
כמבואר בסעיף י"ז בשו"ע.

ה. והטור תמה בזה שהצריך הרמב"ם שם בהלכה ט"ו למתנה במקצת גם זיכה וגם קנו
ע"מ שאינו יכול לחזור בו, דבמקצת די בקנין או בזיכה לו שלא יוכל לחזור בו, וה"ה
בפ"ח מזכיה הלכה י' כתב שכאן מיירי שגילה דעתו שמחמת מיתה נותנה וע"כ צריך
שניהם, ובכסף משנה שם בפ"ט הלכה ט"ו כתב שבשעת מתנה אמר שהוא נותן לו בתורת
מתנת שכיב מרע.

ו. מברייטא ב"ב קל"ה וכפירוש רשב"ם שם ד"ה והוא מפרק לה.

כוחו, וי"א משום שאמר "כתבו ותנו" אבל אמר תנו ולא אמר כתבו, נותנים לו משום דמצוה לקיים דברי המת ז'. וי"א שאין אומרים מצוה לקיים דברי המת אלא בהתפיס ביד השליש ח'.

ז'. טור בשם ר"י, מהתוס' בכתובות ע' ע"א ד"ה הא, והרא"ש כתב שגם מתנת שכיב מרע במקצת בלא קנין קנה משום מצוה לקיים דברי המת, ולא אמרו שלא קנה אלא דוקא באמר לשליח תן מנה לפלוני שאני נותן לו, ומת המקבל בחיי הנותן, ואח"כ מת הנותן, דמשום מצוה לקיים דברי המת אין כאן כיון שמת המקבל בחייו. סמ"ע ס"ק ס"ה.
ח'. טור בשם הרמ"ה, וכ"כ התוס' בשם ר"ת בכתובות ע' ד"ה הא ובגיטין י"ג ע"א.